

O. P. JINDAL SCHOOL, SAVITRI NAGAR
Annual Examination (2022 – 2023)

Class / Section: VII
Subject: Sanskrit
Name: _____

MM: 80
Time: 3.00 Hrs.
Roll No.: _____

(Fifteen Minutes Extra will be given for reading the Question Paper.)

General Instructions: All questions are compulsory

- निर्देशाः:1) प्रश्नपत्रे चत्वारि खण्डानि सन्ति।
खण्ड क अपठित अवबोधनम् (10 अङ्काः)
खण्ड ख रचनात्मकं कार्यम् (15 अङ्काः)
खण्ड ग अनुप्रयुक्त व्याकरणम् (25 अङ्काः)
खण्ड घ पठित-अवबोधनम् (30 अङ्काः)
- 2) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।
3) प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि।
4) प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया।
5) उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि।

(खण्ड-क) अपठित अवबोधनम्

प्र० 1 अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत-

एकस्मिन् तडागे एकः कच्छपः वसति स्म। तस्य द्वे मित्रे हंस जातीये अपि तत्र एव अवसताम्। ते तु प्रतिदिनं तत्र एव अक्रीडन्। एकदा तस्मिन् प्रदेशे वृष्टिः न अभवत् सरः च शनैः-शनैः शुष्कः अभवत्। जलस्य अभावात् दुःखितः कूर्मः हंसौ अकथयत्- “यत् प्रभुतजलसनाथन सरः अन्विष्यताम्” यदा अग्रिमे दिवसे हंसौ सरं अनविष्य आगच्छताम् तदा कूर्मः अवदत्- “कश्चित लघुकाष्ठम् आनयताम्। अहम् काष्ठस्य मध्यप्रदेशं दन्तैः ग्रहीष्यामि युवाम् च तत् काष्ठं मया सहितं संग्रीह्य तत् सरः नेष्यथः।” तथानुष्ठिते हंसौ एकम् पुरं अपश्यताम्। तत्र विस्मिताः जनाः नीयमानं कच्छपं दृष्ट्वा कोलाहलं अकुर्वन्। तेषां कोलाहलं श्रुत्वा कूर्मः अवदत्- “कथं एषः कोलाहलः” एतद वक्तुम् इच्छन् सः अर्धोक्ते एव अधः पतित्वा मृतः।

- I एकपदेन उत्तरत - (½x4=2)**
- i कच्छपः कुत्र वसति स्म ?
ii हंसौ कस्य मित्रे स्तः ?
iii कोलाहलं के कुर्वन्ति स्म ?
iv अधः पतित्वा कः मृतः ?
- II पूर्णवाक्येन उत्तरत- (1x2=2)**
- i कच्छपः किमर्थं दुःखितः अभवत् ?
ii पुरस्य जनाः किमर्थं विस्मिताः अभवन् ?
- III प्रदत्त विकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरम् चित्वा लिखत- (1x4=4)**
- i ‘श्रुत्वा’ इत्यस्मिन् पदे कः प्रत्ययः ?
(अ) श्रु (ब) क्त्वा
(स) ल्यप् (द) क्त
- ii ‘नीयमानम् कच्छपम्’ अनयोः विशेष्य पदम् किम् ?
(अ) नीयमानम् (ब) कच्छपम्

दीर्घात्, वादयति, तबलावादादकः, गायति, गायकः, पादु, नृत्यतः खनिविस्तारकयंत्रेण, रंगमंचस्य, वादयति, जनाः ।

प्रश्न 03 मूर्धन्यायाम् प्रदत्त शब्दानाम् सहायतया चित्रं दृष्ट्वा पञ्च वाक्यानि संस्कृतेन लिखत—(1X5=5)

समर्थः, पञ्चरे, अमन्त्रि, अपश्यम्, विशाला, दृष्टम्, दिव्यीनगरस्य, सर्वम्, वयं, अस्मि

साधकः

भवदीय अग्रजः

नेष्ठासि । मार्तु-पितृ चरणयोः शतप्रणामाः ।

तत्र अनेके विविधाः पक्षिणः अपि पञ्चरे विलसन्ति स्म । अहम् त्वाम् अपि कदाचित् इदमम् जन्तुशालाम्

तिराकाः, गजाः, मुगाः, इत्यादयः पुर स्वतन्त्राः—(9) स्म । वयं दूरतः एव तान् दृष्टुम्—(10) स्म ।

अहम् तत्र सर्वप्रथमम् उद्विजलानम्—(7) । तत्र श्वेतसिंहः कसहिणः, व्याघ्राः—(8) अमन्त्रि स्म ।

इयः वयं सर्वे छात्राः—(4) जन्तुशालाम्—(5) अगच्छन् । जन्तुशाला पुर—(6) आसीत् ।

अत्र छात्रावासे—(1) कृशलाः स्मः, मन्त्रे तत्र—(2) कृशला—(3) ।

प्रिय मनिनी श्रुति

लिखि—

दिव्यीनगरम्

स्वामीनखन छात्रावासरतः

(जन्तुशाला के विषय में बताया है वह बताते हुए अपनी बहन को एक पत्र लिखिए।)

प्रश्न 2 जन्तुशाला अमणवर्णनयनं स्वमनिनीम् प्रति पत्रम् लिखत—(1/2X10=5)

(खण्ड-ख) रचनात्मकं कार्यम्

IV कथायाः समुचितं शीर्षकं लिखत—(कथा का उचित शीर्षक लिखिए।) (2X1=2)

- (अ) अवदत् (ब) अदत्त
- (अ) दिने (ब) दिन
- (अ) प्रतिदिनम् (ब) प्रतिदिन
- IV कस्यपः, इत्यस्य पदस्य पर्याय पदम् लिखत ।
- (अ) इयः (ब) इयः
- (अ) शिक्कः (ब) केशः

प्र० 4 अधोलिखितम् वार्तालापम् मञ्जूषायां प्रदत्त उचितैः पदैः पूरयत—

(1x5=5)

छात्राः— गुरवे नमः ।

अध्यापकः— नमस्कारः स्वस्थाने ।

छात्राः— अद्य वयं कं पाठं ।

अध्यापकः— अद्य संस्कृतग्रामः इति पाठं पाठयामि ।

छात्राः— भो अध्यापक! किम् भवान् अगच्छत् ।

अध्यापकः— आम् ! कर्णाटके एकः अस्ति । किं जानासि ग्रामे सर्वे जनाः संस्कृतेन एव वार्तालापं कुर्वन्ति ।

अहम्, तत्र, तिष्ठत, संस्कृतग्रामः, पठिष्यामः ।

(खण्ड-ग) अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

प्र० 5 उचित रूपाणि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत— (अशुद्धि शोधन)

(1x5=5)

i रोहितः ————— सह क्रीडति ।

(क) सुमितः

(ख) सुमितम्

(ग) सुमिताय

(घ) सुमितेन

ii सुगन्धितः ————— वहति ।

(क) पवना

(ख) पवनम्

(ग) पवनः

(घ) पवने

iii पुरा एकः अशोकः नाम नृपः ————— ।

(क) भविष्यति

(ख) भवतु

(ग) भवति

(घ) अभवत्

iv पिता ————— फलम् यच्छति ।

(क) बालकाय

(ख) बालकम्

(ग) बालकैः

(घ) बालकात्

v मार्गम् उभयतः ————— सन्ति ।

(क) वृक्षाः

(ख) वृक्षात्

(ग) वृक्षम्

(घ) वृक्षस्य

प्र० 6 उचितम् विकल्पम् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत— (कारक)

(1x4=4)

i नद्यः ————— वहन्ति ।

(क) परोपकारम्

(ख) परोपकारे

(ग) परोपकारेण

(घ) परोपकारेण

! परिचयः गीतारण्यम् ।
 (क) ग्राम्य (ख) ग्राम्य
 (ग) ग्राम्य (घ) ग्राम्य

प्रश्न 10 प्रदत्त विकल्पस्यः सहीतम् उपपदम् चित्वा लिखत— (1X4=4)

iv तव कृत्र जीविकापानं कुरुत ?
 (क) आरः (ख) आरः
 (ग) आरः (घ) आरः
 iii अहं प्रातः सहे ग्राम्य गच्छामि ।
 (क) पित्रा (ख) पित्रः
 (ग) पित्रम् (घ) पित्रे
 ii वयं संस्कृतम् ।
 (क) ते (ख) ताः
 (ग) तानि (घ) तान्
 ! पत्राणि सन्दरशो सन्ति ।

प्रश्न 9 प्रदत्त विकल्पस्यः सहीतानि स्वल्पव्यपदानि चित्वा लिखत— (1X4=4)

! वृक्षे फले स्तः ।
 (इ) / (ई)
 ii एकस्मिन् वृक्षे मासाः भवन्ति ।
 (इ) / (ई)
 iii (10) बालकाः स्नानाय गच्छन्ति ।
 (दश) / (दशाः)
 iv मम पादेषु पुस्तकानि सन्ति ।
 (अः) / (अणि)

प्रश्न 8 कौञ्चकात् सहीतम् संख्यापदं चित्वा लिखत— (1X4=4)

! (8:15) वादने सौतीनारात् चलति ।
 (ग) 8:15
 ii (9:30) वादने हरिनारात् चलति ।
 (ग) 9:30
 iii (10:00) वादने उल्लमनारात् चलति ।
 (ग) 10:00
 iv (11:45) वादने कमलनारात् चलति ।
 (ग) 11:45

प्रश्न 7 अकेन लिखितं सम्यं संस्कृतपदेन लिखित्वा विकल्पानि पूर्यत— (1X4=4)

!! धावकाः धावन्ति ।
 (क) धरणी (ख) धरणी
 (ग) धरणी (घ) धरणी
 !! भोजनम् कर्तुम् ।
 (क) मम (ख) मम
 (ग) मम (घ) मम
 iv विकारः रचयति ।
 (क) चित्रं (ख) चित्रम्
 (ग) चित्रं (घ) चित्रम्

- ii ————— नमः ।
(क) सूर्य	(ख) सूर्याय
(ग) सूर्यस्य	(घ) सूर्येण
- iii ————— उपरि अभिनेता अभिनयं करोति ।
(क) मंचस्य	(ख) मंचम
(ग) मंचे	(घ) मंचेन
- iv ————— उभयतः पुत्रौ स्तः ।
(क) मातरम्	(ख) मातुः
(ग) मातरि	(घ) मातरौ

(खण्ड-घ) पठित अवबोधनम्

प्र० 11 अधोलिखितम् अनुच्छेदम् पठित्वा तद् आधारितानाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत—

परन्तु अधुना निखिले संसारे कलहस्य अशान्तेः च वातावरणम् अस्ति । मानवाः परस्परं न विश्वसन्ति । ते परस्य कष्टम् स्वकीयं कष्टम् न गणयन्ति । अपि च समर्थाः देशाः असमर्थान् देशान् प्रति उपेक्षाभावं प्रदर्शयन्ति, तेषां उपरि स्वकीयं प्रभुत्वं स्थापयन्ति । संसारे सर्वत्र विद्वेषस्य शत्रुतायाः, हिंसायाः च भावना दृश्यते । देशानाम् विकासः अपि अवरुद्धः भवति ।

I एक पदेन उत्तरत— (1X2=2)

- i के परस्परम् न विश्वसन्ति ?
ii केषां विकासः अवरुद्धः भवति ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत— (2X1=2)

- i समर्थाः देशाः किं प्रदर्शयन्ति ?

III उचितम् उत्तरम् चित्वा लिखत— (1X2=2)

- i 'आत्मानं' इत्यर्थे अनुच्छेदे कः शब्दः प्रयुक्तः ?
(अ) निखिले (ब) विकासः
(स) स्वकीयं (द) प्रभुत्वं
- ii 'कलहस्य' इति पदे का विभक्तिः ?
(अ) षष्ठी (ब) पंचमी
(स) प्रथमा (द) द्वितीया

प्र० 12 अधोलिखितम् श्लोकम् पठित्वा तद् आधारितानाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत—

उदिते सूर्ये धरणी विहसति ।
पक्षी कूजति कमलं विकसति ॥
नदति मन्दिरे उच्चैर्दकका ।
सरितः सलिले सेलति नौका ॥
पुष्पे-पुष्पे नानारंगा
तेषु डयन्ते चित्रपतंगाः ॥

1. एकपदेन उत्तरत-
! विजयपतीः क्विं लयन्ते ?
!! नौका क्वं सेवति ?
II पूर्वावाधेन उत्तरत-
! उदितं सूर्यं किं-किं भवति ?
III उचितम् उत्तरम् लिखत-
(1X2=2) उदितं इति पदस्य विरोधपदम् किम् ?
(अ) सूर्यं (ब) मन्दिरे
(स) अस्तं (द) पूर्णं
!! 'जले' इत्यत्र कवितोषणम् किम् पदम् प्रयुक्तम् ?
(अ) सेवति (ब) धरणी
(स) नदति (द) सलिले
- प्रश्न 13 अर्थलिखितम् नादशोधम् पठित्वा तदे आध्याहारिणाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-
देवशः- अद्य स्वतन्त्रता दिवसः। अस्माकं विद्यालयस्य प्राचायः खजारीहेतुं करिष्यति छात्राश्च
संस्कृतिककथाक्रमान् प्रस्तौष्यन्ति। अन्ये च मादकानि मिलिष्यन्ति।
हृदिः- श्रुत्वा जगन्निष्ठं त्वम् ? अस्माकं खजः कीदृशः ?
श्रीविः- अस्माकं देशस्य खजः किंविदः इति।
सलीमः- कथं ? अयं किंविदम् कथं ?
कविः- अस्मिन् खजं त्वम् ? अतः किंविदः। किं त्वम् एतेषां वृत्तानाम् नामानि जानासि ?
सलीमः- अरे! केसर वणः खजः इति। य एते त्वम् ? वणः।
- I एकपदेन उत्तरत-
! अस्माकं खजं कति वणः सन्ति ?
!! अस्माकं खजः कीदृशः ?
II पूर्वावाधेन उत्तरत-
! स्वतन्त्रतादिवसं विद्यालये किं-किं मिलिष्यति ?
III उचितम् उत्तरम् लिखत-
(1X2=2) 'तयः वणः' इत्यत्र विशेषणम् पदम् किम् ?
(अ) तयः (ब) वणः
(स) खजं (द) देशस्य
!! 'मिलिष्यन्ति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदम् किम् ?
(अ) अतः (ब) विवर्णः
(स) मादकानि (द) दिवसः
- प्रश्न 14 अर्थलिखितेषु वाक्येषु रेखांकितपदानि आद्यन्त्य प्रश्नानाम् उत्तर-
! संस्कृतमेव संज्ञाकस्य कर्तुं सर्वोत्तमा भाषा।
(अ) कानं (ब) कस्य
(स) कस्याः (द) कान्यम्

- ii धावनसमये अश्वः किमपि न खादति ।
 (अ) कस्य (ब) कः
 (स) कदा (द) केन
- iii कर्मकराः सेतोः निर्माणम् कुर्वन्ति ।
 (अ) काः (ब) का
 (स) किम् (द) के
- iv चटकायाः नीडं भुवि अपतत् ।
 (अ) कम् (ब) किम्
 (स) कः (द) कया

प्र० 15 उदाहरणानुसारं पदपरिचयं लिखत—

(1X4=4)

	पदानि	लिङ्गम्	विभक्ति	वचनम्
उदा०	चन्द्रस्य	पुल्लिङ्ग	षष्ठी	एकवचन
i	गति	_____	_____	_____
ii	सभायाम्	_____	_____	_____
iii	उत्साहस्य	_____	_____	_____
iv	सूक्तयः	_____	_____	_____

प्र० 16 विलोम पदानि मेलयत—

(½X4=2)

मन्दम्	नूतनम्
नीचैः	स्निग्धम्
कठोरः	क्षिप्रम्
पुरातनं	उच्चैः

प्र० 17 निम्नलिखितानि समानार्थकपदानि योजयतः—

(½X4=2)

हरिणः	जले
करालम्	पृथिवी
सलिले	भयंकरम्
धरणी	मृगः

- ii धावनसमये अश्वः किमपि न खादति ।
 (अ) कस्य (ब) कः
 (स) कदा (द) केन
- iii कर्मकराः सेतोः निर्माणम् कुर्वन्ति ।
 (अ) काः (ब) का
 (स) किम् (द) के
- iv चटकायाः नीडं भुवि अपतत् ।
 (अ) कम् (ब) किम्
 (स) कः (द) कया

प्र0 15 उदाहरणानुसारं पदपरिचयं लिखत—

(1X4=4)

	पदानि	लिङ्गम्	विभक्ति	वचनम्
उदा०	चन्द्रस्य	पुल्लिंग	षष्ठी	एकवचन
i	गति	_____	_____	_____
ii	सभायाम्	_____	_____	_____
iii	उत्साहस्य	_____	_____	_____
iv	सूक्तयः	_____	_____	_____

प्र0 16 विलोम पदानि मेलयत—

(½X4=2)

मन्दम्	नूतनम्
नीचैः	स्निग्धम्
कठोरः	क्षिप्रम्
पुरातनं	उच्चैः

प्र0 17 निम्नलिखितानि समानार्थकपदानि योजयतः—

(½X4=2)

हरिणः	जले
करालम्	पृथिवी
सलिले	भयंकरम्
धरणी	मृगः

14/02/2025
← [Signature]